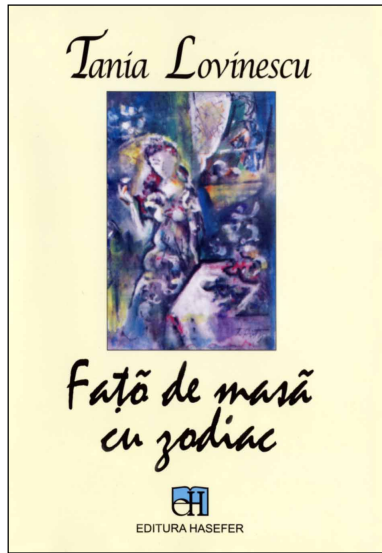

Zodia fericită a Taniei Lovinescu

Editura Hasefer își continuă „șiragul de aur” al antologiilor lirice cu volumul *Față de masă cu zodiac*, de Tania Lovinescu, după autori precum Sandu David, Shaul Carmel, Andrei Fischhof, Bianca Marcovici din Israel și Aurel Storin de pe plaiurile valahice. Pe scriitoarea Tania Lovinescu o cunoaștem destul de bine și o admirăm pentru că are o operă în poezie (*Oamenii, visele* – 1968, *Pescărușii* – 1984, *Exerciții de sinceritate* – 1985, *Reversul unui zbor* – 1993, *Abel* – 2001) și în proză (*Aproapele meu* – 1979, *Femeia lui Loth* – 1990, *Mă numesc Alzheimer* – 1995 ș.a.).

Cartea pe care o prezentăm aici are ca ilustrator pe pictorul Toma Hirth (una dintre cele mai reușite coperti sub semnătura sa), iar ca redactor – un poet din noua generație a poezilor valoroși – Constantin Virgil Bănescu. În afară de o singură eroare minusculă („Whitman” cu un singur „n” și nu cu doi), totul este demn de cel mai ridicat standard editorial. Venind spre poezia din conținutul cărții, vom exploata fiecare pasaj care ne-a reținut atenția, nu înainte de a menționa numele prefațatorului: Dan Mircea Cipariu, cu care suntem în dezacord într-o singură aserțiune: „nu vrea să propună... mari revendicări stilistice” (evident, autoarea). În afara defectului „propune – revendicări”, vom spune că Tania Lovinescu, ca orice poet, și este un poet de seamă, nu poate renunța la revendicări stilistice și nici nu renunță. Deci, pe citate: „mărgelile dichisite / să se prefacă repede în lut”, „margini ca mătasea argintului viu” (este un stil, și mai cum!).

Excelent poemul „Vioara”, citabil în întregime, ne-a emoționat. Un vers oricum îl scoatem din context: „ne trebuie copaci de rezonanță, tineri”. Aș semna și eu acest apel. Continuăm din alt poem: „albul, mai trist / decât orice culoare” (absolut exact!).

Unele poeme sună a romanțe, romanțe bune, de suflet: „Seva a pierit în ani / anii sunt acum dușmani”. Remarcabil poemul, citit cândva, credem, în „Revista Culturii Mozaic”: „Un altfel de muzeu al lumii”. Există un tragism în multe dintre poeme: „Pe frunzele copacului – uitare / Poetul scrie versuri pentru-un orb”, „Călcâiul lui Ahile am fost toată”. Tania Lovinescu crede într-un Dumnezeu care ne mângâie. Ce bine ar fi! Dar nu lipsește din creația poetului scepticismul Ecclziastului, neocolitul Ecclziast, cu „toate fluviile curg spre mare”... Alt poem de excepție „Simplă aritmetică”, din care cităm o strofă: „Înmulțirea pădurii cu ea însăși / poate fi un obstacol / între tine și vrăjitoare / ori locul în care / vei fi încă o dată / sfâșiată de lupi”. Există și poemul „Stil” (că tot am vorbit de el): „Mai târziu / mai târziu am să fiu / cercul pe care îl visam / săgeata cea iute de picior / cuvântul împlinit într-o piatră”. Alt poem: „Luna Park”, o frumusețe. Nu vom cita în continuare pentru a nu concura însăși ediția cărții. O antologie, o poetă fără nici o vârstă, care în tristețea ei este, totuși, fericită. De ce? Crede în zodia ei și bine face.

BORIS MARIAN

Recomandăm cititorilor noștri

● M. S. SMITH –

„100 cele mai importante cărți din istoria omenirii” (Editura Lider, 2007)

Dintre cărțile selectate de autor reținem: „Vechiul Testament”, „Călăuza rătăciților”, de Maimonide; „Cabala” (o sumă de cărți); „Eseuri”, de Montaigne (autor de origine „maran”); „Etica”, de Spinoza; „Experimente cu plante hibride”, de Gregor Mendel; „Interpretarea viselor”, de Freud; „Teoria relativității”, de Einstein; „Eu și Tu”, de Buber; „Procesul”, de Kafka; „Logica cercetării”, de Karl Popper; „Cântăreața cheală”, de Eugen Ionescu; „Cibernetica”, de Norman Wiener; „Cercetări filosofice”, de L. Wittgenstein; „Structuri sintactice”, de Noam Chomsky; „Structura revoluțiilor științifice”, de T.S. Kuhn - adică 16% sunt autori de origine evreiască, ceea ce nu este puțin. (B.M.M.)

Ferestrele artei deschise direct spre viață

„Un volum aparte, axat pe conceptul menținerii în actualitate”, definea scriitorul Ștefan Iureș, în postfață, cartea care seamănă cu „Muzica apelor”, de Haydn: o răsfrângere a jocurilor de apă (muzicale, aici – literare) în ochii lumii noastre. Jocurile (textele) lui Mihail Sebastian sunt antrenamente de zbor în tot atâtea direcții în care avea să se afirme, cu rapiditatea tuturor celor cu viață scurtă.

Pentru Visarion Alexa, destinul operei lui Sebastian se întâlnește cu destinul operei lui Caragiale: un univers peren, bazat pe contracție-extindere. Sau – în stil Beligan: „După 62 de ani, eroii lui Caragiale trăiesc bine mersi”. Romancierul și dramaturgul „își fac mâna” în portret, mai exact, autoportret de tânăr intelectual de provincie ajuns în „lumea bună” a Capitalei (George Bălăiță), în profil Alecsandri (Ion Pop). Eseistul – în crochiul Topârceanu (Paul Cernat), „analistul” politic, cum am zice azi, - în investigarea „chimiei absurdului într-o democrație de fațadă” (Remus Cernea).

Confesiune la confesiune, este relația publicistică – literatură. Se întâlnesc, pornind de pe versanți diferiți, Ana Blandiana, punând semnul egalității între articolele de ziar ale lui Sebastian și literatură, și Dorel Dorian, care lărgeste sfera ideatică: consideră gazetăria de calitate „chiar literatură”, cu condiția neacceptării „uniformei”. Faptul e sesizat și de Leon Volovici, în ceea ce el numește „ridiculizarea speciștilor naționali de dreapta sau de stânga”. Eugen Ionescu vorbea despre „virtuțile premonitiei ale literaturii”. B. Elvin le adaugă pe cele ale publicisticii: „noaptea istoriei nu e o simplă figură de stil”, scria Sebastian în 1935. În societatea interbelică și actuală, ocazul era și este perceput la intersecția campaniei electorale camuflate cu mondenul. Dar pentru entuziaștii de după 23 august 1944, „ocazionalul” era viață. Dezamăgirea avea să fie cu atât mai puternică după evenimentele din Ungaria și Cehoslovacia. Textul lui Cosău despre „literatură de ocazie” e un compendiu la „Supraviețuire”. Unghiul științific al înzeștrărilor de critic literar ale lui Sebastian – obiectivitate, substanță, limpezime – este evidențiat de Barbu Cioculescu. Verismul, depășind meșteșugul fără aripă, este „punctul de foc” existențial,

metafizic, creează emoția fără de care nu există artă, observă Carmen Mușat, pornind de la o cronică scrisă de Sebastian despre o carte a lui Eliade. Similitudinea făcută de Sebastian între antologie și istorie literară, îi oferă lui Alex Ștefănescu un argument pentru propria concepție care a stat la baza „Istoriei literaturii române contemporane”.

Teatru = literatură sau teatru / literatură? Tema își găsește reflectare, în timp, la Sebastian și Alice Voinescu, amândoi argumentând în favoarea celei de-a doua formule. Teatrul modern înseamnă depășirea scenei, lucru bine intuit de Sebastian (Vlad Zograf). Teatrul este incompatibil cu televiziunea, afirmă Sebastian. Și Eugenia Vodă e de acord, azi. Totuși, dacă teatrul e de calitate, nu cred că filmat, alias televizat, îl „strică”.

Marin Mincu susține că Mihail Sebastian este „primul scriitor evreu care se integrează realmente în cultura română”. Nimic mai fals. Toți scriitorii evrei români au această calitate, pentru că, indiferent de tematică, ei trăiesc în societatea românească, cea care i-a format și care se reflectă în operă. Referindu-se la prefața lui Nae Ionescu, Marin Mincu mută problema de la „Josef Hechter, suferi pentru că ești evreu” la „Mihail Sebastian are încă de suferit toate consecințele ce decurg din atitudinea sa demnă de intelectual și scriitor român care nu acceptă constrângerile umilitoare”. O mută printr-o generalizare șchioapă. Într-un sistem totalitar, orice intelectual de orice etnie, confesiune suportă consecințele neacceptării „constrângerilor umilitoare”.

Același comentator face trimitere la „dogma religioasă iudaică”. Alt neadevăr. Iudaismul este viu după aproape 6000 de ani tocmai pentru că nu s-a osificat în vreo dogmă. Care este psihologia iudaică, de ce am supraviețuit Holocaustului? Există o frază explicativă subiacent rostită de protagonistul din „Insula”: „Viața asta n-o dau din mână, că alta nu știu dacă mai găsesc”. Este un *quod erat demonstrandum* pus în valoare de Nico Nitai. Asta face și Blecher în cărțile sale (Henri Zalis). Asta

fac, în genere, scriitorii evrei oriunde ar trăi, fiindcă „o artă nu este mare dacă ferestrele ei nu sunt deschise direct spre viață”. Memorabilă frază, reținută de Matei Vișniec la modul universal, cu referire la scriitorii care „spun nuanța”, nu adevărul. Chit că, în artă, nici nu există decât adevăr propriu.

„Omul de la Dunăre” Mihail Sebastian, are rezonanță în conștiința Mariane Nicolescu, inițiatorea Festivalurilor de canto „Hariclea Darclée” la Brăila. Centenarul este mai mult decât centenar. Recapitulând întreaga suită de evenimente avându-l ca pretext, Aurel Vainer omagiază memoria profesorului său, situându-l pe Sebastian în galeria nemuritorilor. O carte pe care n-o poți citi pasiv.

IULIA DELEANU

Adagio la anul Sebastian

Pentru a doua oară, Muzeul Literaturii Române din Capitală a fost gazda unui *remember* Mihail Sebastian, după „masa rotundă” dedicată scriitorului, al cărui centenar a fost celebrat în mai multe capitale ale lumii: București, Ierusalim, Paris (în cadrul sărbătorilor U.N.E.S.C.O.) și, în mod special, în capitala culturală europeană a anului 2007, Sibiu, cu prilejul Festivalului „Euroiudaica”. De fapt, debutul suitei de manifestări a avut loc la *Realitatea Evreiască*, care a consacrat evenimentului un ciclu de suplimente literare, cu ecou în rândul intelectualității românești din țară și străinătate. Centenarul a fost marcat la Târgurile de carte *Bookfest* și *Gaudeamus*, din 2007, de Editura Hasefer, prin două titluri avându-l ca protagonist pe scriitor, la Festivalul minorităților etnice, „Proetnica”, desfășurat anual, la Sighișoara, și la

Naționalul bucureștean, unde cunoscutul actor israelian originar din România, fost elev al lui Mihail Sebastian, *Nico Nitai*, a interpretat fragmente din „Jurnal”, după un scenariu scris de el însuși. Două întruniri ale Forumului B'nai B'rith din 2007 au fost, de asemenea, consacrate acestui subiect.

Meritul Editurii *Libra* și al lui *Constantin Trandafir*, autorul unei monografii despre Mihail Sebastian, carte care s-a lansat, la 14 februarie a.c., în incinta sus-amintitului Muzeu, a fost acela de a scoate de sub tipar și, respectiv, a lumina noi fațete ale personalității celui prea timpuriu dispărut și care, totuși, a reușit să lase într-un timp atât de scurt o operă care suscită atât de intens interesul criticii și al publicului. Au fost temele centrale ale recomandărilor făcute de președintele C.E.B., ing. *Osly Lazăr*, amb. *Mariana*

Valeria Stoica, președintele executiv al A.C.P.R.I., criticilor și istoricilor literari *Radu Voinescu* și *Florin Mihăilescu*. Au fost evidențiate: ● afirmarea dublei conștiințe identitare ● importanța, în lumea actuală, a umanismului de care era animat scriitorul ● glasul lui distinct în literatura română ● experiența lui *Constantin Trandafir* în domeniul monografiilor, amintite fiind cele dedicate de domnia-sa unor personalități marcante ale culturii române: *Paul Zarițopol*, I. L. Caragiale și, acum, *Mihail Sebastian*. Directoarea Fundației Culturale *Libra*, *Daniela Tomescu*, a atras atenția asupra meticulozității, a profunzimii cercetătorului.

Mulțumind antevorbitorilor, autorul a vorbit despre procesul de elaborare a cărții și a citit un fragment din finalul ei. O dimineață literară – *adagio* la anul Sebastian. (I.D.)

Tristețea devoratoare a cuvintelor-șuvoi

Romantic întârziat, Martin Abramovici asimilează „poetul” cu „nebulul târgului” dând replica „oamenilor cuminți”. O face, mai ales, prin prolificitate. Într-un interval impresionant de scurt (1999-2008), Martin Abramovici a publicat peste 20 de cărți de poezie și eseuri. În recente volume, apărute la „Cronica” ieșeană, prefațate de *Valeriu Stancu* și postfațate de *Bogdan Mihai Mandache*, poetul simte nevoia unei recapitulări. Recapitularea oferă, poate, și cheia „erupției vulcanice”: „extraordinară experiență” a unei copilării marcate de Holocaust: „am avut de copil de înfruntat [...] / exodul forțat / în lagărele transnistrene / despărțirea de tatăl iubitor protector / și pierderea bunurilor [...] / sacul în care m-a ascuns mama / fiind înțepat cu baioneta în spate / n-am țipat...”. Avea, atunci, cinci ani și a conștientizat că numai tăcerea îi poate salva viața, așa cum l-a învățat să facă mama sa. Dar a rămas cu o traumă, care s-a transformat, în timp, în ceea ce poetul numește „delir liric”. Retrospectiva constă într-o „paradă” a formelor specifice de expresie: plasticizarea abstractului, ironia și autoironia, prozaismul voit, alternanțele bruște între suavitate și limbaj crud, între sugestii

livrești, nu puține – de sorginte iudaică –, și forme populare de adresare, jocul de cuvinte cu trimitere la titluri ale unora din propriile cărți, toate - sinteze ale unor trepte anterioare de autocunoaștere.

Există poeme dedicate „pensionarilor, copiilor străzii” visând „la o bucată de pâine”. După cum există și tânjirea romanticului contemporan și copilăria - specifică poetului dintotdeauna: „Vântul a fost cândva un vultur / curcubeul un șarpe / hrănesc nălucirile șarpelui cu aripi / să zboare din poem...”. Uneori creează cuvinte, alteori recurge la amestecul între realitățile interioară și exterioară. De pildă: „huhurezii de pe / muntele Ceahlău / ciugulesc frustrările...”. Sau: „metaforele formăie foarte încet”. Versul din urmă e revelator pentru cine cunoaște pasiunea poetului pentru frumusețea nobilă și inteligența cailor. Dacă ar fi să alegem elementele de numitor comun pentru poezia lui Martin Abramovici, acestea ar fi: ● bufonada ironică ● sinceritatea mergând până la cruzime ● exuberanța erotică născută, poate, din lipsa tandreții și din însingurare ● nevoia de puritate ● tristețea devoratoare a cuvintelor-șuvoi.

E. SUHOR

